

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Guidelines to the Best Practice in Administration of Milady Chantima
Phuengbarami School for Child and Youth Development Project in the
Wlderness Area in Accordance with the Initiated by her Royal Highnedd Princess
Maha Chakri Sirindhon

วิโรจน์ ไชยภักดี* นพดล เจนอักษร*
Wirote Chaiphakdee* Nopadol Chenaksara*
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*
Faculty of Education Silpakorn University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียน
ท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระ
พระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2) ผลการยืนยัน แนวปฏิบัติ
ที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น
ทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ของผู้เชี่ยวชาญ ใน 4 ประเด็น คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการ
นำไปใช้ประโยชน์ สนามวิจัยที่เป็นกรณีศึกษาคือ โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดสกลนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
แบบนำเสนอผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน และแบบสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงาน
โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ
ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลใน
การสัมภาษณ์จากโรงเรียนกรณีศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา
1 คน หัวหน้างานกลุ่มบริหาร 4 คน ครู 7 คน ประธานนักเรียน 1 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาของ
โรงเรียน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 15 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ
การบริหารงานโรงเรียนจำนวน 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนา เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน 4 ด้านของกฎกระทรวงซึ่ง

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปพบว่า โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวนรวมทั้งหมด 64 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 69 กิจกรรม โดยแบ่งจำนวนออกตามรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 17 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 18 กิจกรรม 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 13 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 13 กิจกรรม 3) ด้านการบริหารงานบุคคล มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 13 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 13 กิจกรรม 4) ด้าน การบริหารงานทั่วไป มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 21 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 25 กิจกรรม

2. ผลการยืนยันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามภาระหน้าที่ของกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ของผู้เชี่ยวชาญพบว่า แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวนรวมทั้งหมด 64 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 69 กิจกรรม มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา 7 องค์กรประกอบ 135 แนวทาง ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย 39 แนวทาง 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 24 แนวทาง 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านการดำรงตนและการครองตน ประกอบด้วย 21 แนวทาง 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 15 แนวทาง 5) การพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะวิชาชีพ ประกอบด้วย 15 แนวทาง 6) การพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย 12 แนวทาง และ 7) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและการคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 9 แนวทาง

คำสำคัญ : แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ การบริหารงานโรงเรียน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

Abstract

The purposes of this research were to find 1) Guidelines to the Best Practice in Administration of Milady Chantima Phuengbarami School for Children and Youth development project in the Wilderness Area in accordance with the initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. 2) The confirmation of the guidelines to the Best Practice in Administration of Milady Chantima Phuengbarami School for Children and Youth development project in the Wilderness Area in accordance with the initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. The results were confirmed by specialists in 4 areas; accuracy, propriety, feasibility, and utility. The research case came from Milady Chantima Phuengbarami School Phuphan, Sakon Nakhon, under the Office of Educational Service Area, Secondary School District 23. The instruments were a model presenting the best practices of the Office of the Basic Educational Commission and questionnaire. The data collected by interviewing the case study was composed with 1 school administrator, 1 school Deputy executive, 4 heads of the school group. 4 executives, 7 teachers, and 1 student president and 1 school committee president, totally of 15 persons and a group of experts to confirm the guidelines.

The results of the research were as follows:

1. Guidelines to the Best Practice in Administration of Milady Chantima Phuengbarami School for Children and Youth development project in the Wilderness Area in accordance with the initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn were in charge of the School administration in 4 areas according to the Ministerial Regulations, which prescribe rules and procedures in explain the management and educational management 2007, such as; the academic management, budget management, human resource management and general management, It was found that Administration of Milady Chantima Phuengbarami School had the excellent practices in 64 works and 69 activities, such as: 1) area of academic management had 17 works and 18 activities 2) area of budget management had 13 works and 13 activities. 3) area of human resource management had 13 works and 13 activities, and 4) general management has 21 works and 25 activities.

2. The specialists confirmed that these guidelines were accuracy, propriety, feasibility, and utility for administrating the school according to the Ministerial Regulations,

which prescribe rules and procedures in explain the management and educational management 2007.

Keywords: The Best Practice School Administration Child and Youth Development Project in the Wilderness

The purposes of this research were to determine 1) the best practices in school administration of Thanphuyingchanthimaphuegbarami School Under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn's Projects, Bureau of The Royal Household according to the royal duties 2) the result of confirming the best practices in the administration of Thanphuyingchanthimaphuegbarami School Under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn's Projects, Bureau of The Royal Household In the field of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness, it is a descriptive research conducted by the Documentary Study. The case study school is Thanphuyingchanthimaphuegbarami School Under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn's Projects, Bureau of The Royal Household District, Sakon Nakhon Province, under the Office of District secondary education study 23. The instrument used in this study was the transcript of the study document, semi-structured interview form. And a questionnaire to confirm the best practices in school administration Thanphuyingchanthimaphuegbarami School relied on Bammi. The interviewees from the school in the case of the study were 1 school executive, 1 school executive deputy, 1 supervisor, 4 executive group, teacher 8. 1 president of the student and 1 school committee of a total of 16 people and a group of experts to confirm The best practice guidelines for school administration were 7 persons. The statistical used were Frequency, Percentage and Content analysis.

The results showed that

1. Best practice in school administration Thanphuyingchanthimaphuegbarami School Under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn's Projects, The history of Somdet Phra Kanitthathiratjajero Krom Phra Thep Ratanarachsubam According to the school administration in 4 areas of the Ministerial Regulation, which sets out the criteria and methods of distribution. The management and education management 2007, for

example, the management of the management of the budget. Human resource management And general administration, found that there are Best practices.

2. Confirmation of the best practice management of
Thanphuyingchanthimaphuegbarami School Under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's Projects The history of Somdet Phra Kanitthathiratjajero Krom Phra Thep Ratanarachsubam In accordance with the provisions of the Ministerial Regulations Stipulated the rules and procedures for management and academic management 2007, such as management services Budget management Human resource management And general administration, it was found that a total of 64 best practices, divided into 69, were correct and possible. And usefulness.

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 วรรคหนึ่งว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไทยได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาในมาตราที่ 10 วรรคหนึ่งว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่า ในมาตรา 17 วรรคหนึ่งว่า ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปีโดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหกเว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทำให้เห็นได้ว่ารัฐมีพันธกรณีต้องจัดบริการด้านการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่า ทั้งนี้ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา โดยรัฐต้องจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้เพียงพอต่อการดำเนินการจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ซึ่งในกรณีนี้รัฐระบุแนวทางดำเนินการไว้ชัดเจนในมาตรา 58 วรรคหนึ่ง ความว่า ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา เนื่องจากตระหนักถึงปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณของภาครัฐจึงจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายในสังคมรวมถึงหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในขยายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาให้ครอบคลุมในพื้นที่ต่างๆของประเทศ ¹

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, “ระบบการศึกษาไทย,” วารสารสารสนเทศ 13, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557) : 55

อย่างไรก็ดีแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างชัดเจน มีการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นเพื่อร่วมกันนำมาประเทศสู่เป้าหมาย “ประเทศไทย 4.0” ตามยุทธศาสตร์ 20 ปี ของชาติ² แต่เมื่อนโยบายลงสู่ในระดับของการปฏิบัติกลับพบว่าการดำเนินยังไม่สามารถระทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเสมอภาคและการขยายโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของประเทศได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาที่รัฐจัดให้ เนื่องจากอุปสรรคด้านพื้นที่อยู่ห่างไกล การคมนาคมเข้าถึงลำบาก การมีสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร มีสภาวะบริบทแวดล้อมที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะและมีปัญหาด้านสุขภาพ³ สอดคล้องกับผลวิจัยของศูนย์ข้อมูลทางวิชาการของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) พบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ ด้านโอกาสทางการศึกษาจัดสร้างขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศและแนวโน้มคุณภาพเยาวชนไทยก็ถดถอยลงสวนทางกับทิศทางของประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค ส่งผลให้เยาวชนไทยกว่าครึ่งประเทศขาดศักยภาพและความสามารถขั้นพื้นฐานทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง รายงานฉบับนี้ยังระบุไว้ว่า ปัจจุบันเรามีเด็กที่ขาดโอกาส กว่า 5 ล้านคนหรือเฉลี่ย 900 คน/ตำบล ประกอบด้วย เด็กยากจน 3 ล้านคน พิการ 1.7 ล้านคน และอยู่ในพื้นที่ห่างไกลอีกหลายแสนคน เป็นต้น หากไม่มีการแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาส จะส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ถึงปีละ 12,000 ล้านบาท/จังหวัด คำนวณจากรายได้ที่สูญเสียไปจากโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งสูงกว่าความเสียหายโดยเฉลี่ยต่อจังหวัดในเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี 2547 ถึง 10 เท่า⁴ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐต้องให้การดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนเป็นพิเศษกับกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร เป็นกรณีพิเศษเพื่อให้พวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ โดยในปัจจุบันพบว่า มีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร รวมถึงยังมีองค์กร สาธารณกุศลจำนวนมาก เช่น มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิเด็ก มูลนิธิวัดสวนแก้ว มูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เป็นต้น องค์กรดังกล่าวมาล้วนใส่ใจปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำโครงการต่างๆ สนับสนุนเพื่อให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสศึกษาทั้งในและนอกระบบ

² สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) “กลยุทธ์ปฏิรูปการศึกษาประสบการณ์นานาชาติสู่ยุทธศาสตร์ของ สสค.” รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2557-2559 พัฒนาคุณภาพคนไทย ขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ 4.0 เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2562 เข้าถึงได้จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/893>

³ ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ (ศอช.), ศอช.ภายใต้กรมอนามัย จับมือ ศสช. จัดสัมมนาพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2562 เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2919138>

⁴ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) “กลยุทธ์ปฏิรูปการศึกษาประสบการณ์นานาชาติสู่ยุทธศาสตร์ของ สสค.”

โรงเรียน เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารจำนวนมากได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐปกติทั่วไปหรือที่เรียกว่าการเรียนร่วม ส่วนที่เหลือจะเรียนในโรงเรียนเฉพาะ อาทิ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น⁵ ซึ่งรูปแบบของความช่วยเหลือที่พยายามจัดสรรให้ เช่น นักเรียนจะได้รับการสนับสนุน ค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าตำราเรียน และค่าที่พักในระหว่างเรียน เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานต่างๆดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระราชทานความช่วยเหลือจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆของประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยทรงโปรดฯให้มีการจัดตั้งและทรงรับเป็นองค์ประธานใน “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” ขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ดังพระราชดำรัสของพระองค์ท่าน ความว่า

“...เรื่องการศึกษา ต้องเน้นคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ไม่ใช่จะสอนอย่างไรก็ได้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และมีคุณสมบัติต่างๆ ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม...”⁶

“...เด็กที่ด้อยโอกาสแม้จะมีสาเหตุพื้นฐานของความด้อยโอกาสแตกต่างกันแต่ก็ถือว่าทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน หากได้รับโอกาสทางการศึกษาจะช่วยได้มาก เราช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร เด็กในส่วนที่ไม่มีบริการทางการศึกษา เด็กกำพร้า เด็กที่ร่างกายบกพร่องพิการ แม้แต่พิการทางสมอง ลูกผู้ลี้ภัยและผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษ เราพยายามที่จะทำให้เกิดโอกาสในการศึกษา...”⁷

แนวคิดหลักของการทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนนั้นคือใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนา ด้วยเหตุนี้จึงทรงโปรดฯให้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นหรือรับสถานศึกษาที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารแต่เดิมเข้าไว้ในโครงการตามพระราชดำริส่วนพระองค์ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นที่ที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายและครอบคลุมได้ทั้งหมดง่ายต่อการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีผู้มีความรู้คือครูซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้พัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย จึงสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาในโครงการตามพระราชดำริส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หลายพื้นที่สภาพภูมิประเทศเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงบริการของรัฐทั้งการศึกษา การสาธารณสุข ทรงให้ความสำคัญทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย สิ่งแวดล้อม การศึกษา ตลอดจนอาชีพในชุมชนของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทรงเริ่มต้นงานในสถานศึกษาแล้วจึงขยายงานไปสู่ชุมชน โดยทรงทดลองทำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เป็นครั้งแรกในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ใน 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี

⁵ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018) (กรุงเทพฯ : บริษัท 프리ทวอนกราฟฟิค จำกัด 2561), 40

⁶ คณะอนุกรรมการจัดทำสารานุกรมสำหรับเยาวชน, พระการุณอันเกล้าชาวสยาม พระราชดำรัสสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด), 30

⁷ เรื่องเดียวกัน

และประจวบคีรีขันธ์ เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหาร พัฒนาภาวะโภชนาการและสุขภาพของเด็กที่อยู่ในพื้นที่เหล่านั้นให้ดีขึ้น ในภายหลังการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารแล้วก็ได้ขยายพื้นที่ดำเนินการมากขึ้น โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงพระราชทานความช่วยเหลือให้การสนับสนุนและให้ความอุปถัมภ์การดำเนินงานโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ ในพระองค์อย่างเป็นรูปธรรม ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ วัสดุอุปกรณ์เบื้องต้น และจ้างครูเพื่อให้โรงเรียนจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้รวมถึงจัดให้มีการติดตาม และประเมินผลพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในโครงการอย่างใกล้ชิด⁸

ในปีการศึกษา 2562 มีสถานศึกษาที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจำนวนทั้งสิ้น 871 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 218 แห่ง โรงเรียนและห้องเรียนสาขา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 221 แห่ง ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และ ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยมอแกน อุทยาน แห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 282 แห่ง โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน จำนวน 17 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 69 แห่ง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 25 แห่ง และโรงเรียนและศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ ในสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 39 แห่ง⁹

สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนในโครงการตามพระราชดำริฯ ได้ศึกษาเรียนรู้นั้นต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กนักเรียนมีความรู้ทักษะทางวิชาการและทักษะในการทำงานที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้ต่างอย่างเป็นขั้นตอนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้ในระดับสูงตามศักยภาพตนเองต่อไปในอนาคต หากไม่เรียนต่อในขั้นที่สูงขึ้นไปก็สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพต่อไปได้เพื่อเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองและการพัฒนาท้องถิ่นได้ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยังต้องมีความซื่อสัตย์ เสียสละ เมตตาผู้อื่น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รู้สึกมีความสนใจในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่อยู่ในโครงการพัฒนา

⁸ เรื่องเดียวกัน

⁹ โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. สถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี การศึกษา 2562 (กรุงเทพฯ: .แสงเทียนการพิมพ์ 2562), คำนำ

เด็กและเยาวชนตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีและต้องการค้นหาว่าโรงเรียนในโครงการฯ เหล่านี้มีแห่งใดบ้างที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประสบความสำเร็จในการบริหารงานและสามารถนำมาเป็นตัวอย่างได้ โดยหลังจากที่ผู้วิจัยได้ค้นหาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มโรงเรียนเหล่านี้พบว่า โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี เป็นโรงเรียนหนึ่งโครงการตามพระราชดำริฯ ที่ประวัติความเป็นมาต้องเผชิญกับปัญหาต่างมากมาย กระทั่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับโรงเรียนเข้าไว้ในโครงการตามพระราชดำริฯ ผนวกกับโรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีทำให้ระดับของการพัฒนาความเจริญของโรงเรียนเป็นไปอย่างก้าวกระโดด มีผลงานที่ความโดดเด่นระดับประเทศ หลากหลายรางวัลที่โรงเรียนและบุคลากรของโรงเรียนได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ถือเป็นรางวัลอันทรงคุณค่าที่ยากลำบากต่อการไขว่คว้ามาครอบครอง อาทิ รางวัลทรงคุณค่าของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBEC AWARDS ประจำปี 2556 สถานศึกษารางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ประจำปีการศึกษา 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ทั้งๆ ที่โรงเรียนแห่งนี้เพิ่งเริ่มก่อตั้งมาได้เพียง 25 ปีเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีเป็นโรงเรียนกรณีศึกษาเพื่อทำการวิจัยค้นหาคำตอบผลแห่งความสำเร็จของโรงเรียนแห่งนี้ว่ามีวิธีการอย่างไรที่ทำให้โรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับและมีชื่อเสียงอย่างทุกวันนี้ โดยหวังว่าผลการศึกษาในครั้งนี้เกิดประโยชน์กับผู้วิจัยหรือผู้สนใจท่านอื่นๆ ได้ทราบแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ทราบนวัตกรรมที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาของตนตามความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานในโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อทราบผลการยืนยันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีของผู้เชี่ยวชาญใน 4 ประเด็น คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Notebook) ใช้บันทึกชื่อผู้ให้ข้อมูล เพศ อายุ รายละเอียดในการติดต่อ เพื่อใช้ในการอ้างอิงและนำข้อมูลที่จดไว้มาวิเคราะห์

2. เครื่องบันทึกเสียง (Recorder) ใช้บันทึกข้อมูลเสียงสัมภาษณ์จากการสนทนาระหว่างผู้วิจัย กับผู้ให้สัมภาษณ์ และนำมารวมกับข้อมูลที่ได้จากสมุดบันทึกเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีการเตรียมข้อคำถามสำคัญเฉพาะมาใช้ในการสัมภาษณ์ แต่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดเนื้อหาอื่น แต่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการเพื่อไม่ให้เนื้อหาระหว่างการสัมภาษณ์มีเนื้อเสียมากจนเกินไป และข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่าง ไม่มีข้อจำกัด โดยแนวคำถามการสัมภาษณ์จะเน้นในสิ่งที่บุคคลได้สร้าง ความหมายเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ตามมโนทัศน์ของตนเอง ซึ่งสามารถอธิบายถึงกระบวนการของแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ แนวทาง กิจกรรม สิ่งที่ทำ หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการที่ได้มาซึ่งนวัตกรรมที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานในโรงเรียนท่านผู้หญิง จันทิมาพิงบาร์มี ตามภาระงานใน 4 ด้านตามกฎหมายกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อนำข้อมูลมาสรุปผลแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์จะมุ่งเน้นในภาระงานที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งแนวข้อคำถามผู้วิจัยได้นำมาจากแบบนำเสนอผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลในภาคสนาม เป็นขั้นการศึกษาข้อมูลระดับปฐมภูมิเกี่ยวกับ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียน ข้อมูลของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก และแนวทางการนำเสนอผลงานแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของหน่วยงานต่างๆ สรุปรายชื่อโรงเรียนที่จะใช้เป็นกรณีศึกษา เลือกโรงเรียนกรณีศึกษารวมถึงการติดต่อประสานงานกับโรงเรียนกรณีศึกษา

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นที่ผู้วิจัยและคณะศึกษาข้อมูลในภาคสนามโรงเรียน ท่านผู้หญิงจันทิมาพิงบาร์มี ตามภาระงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรของโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 3 การยืนยันข้อมูล เป็นขั้นนำข้อมูลแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ตามภาระงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป มาให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คนพิจารณายืนยันความเป็นเลิศของแนวปฏิบัติของโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพิงบาร์มี ตามภาระงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปใน 4 ประเด็น คือ ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์พร้อมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมาจัดทำเป็นเอกสารที่สมบูรณ์เพื่อนำเสนอต่อไป

การอภิปรายผล

1. แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า ในภาพรวม โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมี มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศตามภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน 4 ด้าน จำนวนรวมทั้งหมด 64 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 69 กิจกรรม โดยแบ่งจำนวนออกตามรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 17 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 18 กิจกรรม 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 13 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 13 กิจกรรม 3) ด้านการบริหารงานบุคคล มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 13 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 13 กิจกรรม 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 21 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 25 กิจกรรม

จากภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียนของกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 เมื่อนำภาระงานทั้ง 4 ด้านมารวมกัน (ด้านการบริหารงานวิชาการ (17 งาน) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (21 งาน) ด้านการบริหารงานบุคคล (20 งาน) และ ด้านการบริหารงานทั่วไป (22 งาน)) จะมีภาระงานรวมทั้งหมด 80 งาน ขณะที่โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีมีจำนวนแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศครอบคลุมในเกือบทุกภาระงาน แม้จะไม่ครบก็ตาม ผู้วิจัยค้นพบว่าในภาระงานที่ไม่พบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศก็ยังมีผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน จึงนับว่าเป็นความสำเร็จในเชิงบริหาร เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา ดังที่ วรโชค ไชยวงศ์¹⁰ กล่าวว่า แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา คือ วิธีการทำงานใหม่ๆที่สถานศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและก้าวสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนั้นความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมีที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ยังพบอีกว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวทางการบริหารองค์กรของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม ที่กล่าวว่า การนำแนวคิด Best Practices ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในองค์กร เป็นแนวทางของการสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร โดยลักษณะสำคัญของ Best Practices คือ การเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ มีวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ มีการบูรณาการ และมีความเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างก้าวกระโดด ด้วยการต่อยอด

¹⁰ วรโชค ไชยวงศ์, Best Practice แนวคิดการพัฒนาองค์กรเชิงรวม, เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://m.exteen.com/blog/takato/20091211/best-practice>.

องค์ความรู้ ทั้งนี้ยังเป็นส่วนสนับสนุนให้องค์กรเดินไปสู่เป้าหมายและมีผลลัพธ์ที่เป็นเลิศอีกด้วย ¹¹ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการบริหารงานเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายการทำงานร่วมกันเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และการปลดปล่อยพลังความคิดของบุคลากรในทุกระดับ โดยการทำงานในทุกงาน/กิจกรรมเริ่มจาก การวิเคราะห์สภาพของปัญหา วิเคราะห์ความต้องการพัฒนา วิเคราะห์จุดแข็ง-และจุดอ่อนของโรงเรียน ตลอดจนวิเคราะห์นโยบายของโรงเรียน พร้อมทั้งนำหลักการบริหาร ทฤษฎี มาใช้ในการวางแผนปฏิบัติ ตรวจสอบและดำเนินการ พัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลเชิงประจักษ์ต่อสาธารณชนทั่วไปจนโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ลักษณะการบริหารงานโรงเรียนเช่นนี้ สอดคล้องกับการบริหารงานแบบ TOP ตามที่นรากร ไหลหรั่ง ¹² ได้สรุปไว้ว่า เป็นการบริหารงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับบุคลากรในโรงเรียนและเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรโดยมีแนวคิดที่ว่าบุคลากรในองค์กรทุกคนมีความสำคัญและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย 1) T-Teacher โรงเรียนมีแนวคิดว่าจุดเริ่มต้นในการพัฒนาโรงเรียนจะต้องพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพก่อน โดยมีหลักการว่าครูทุกคนต้องมีศักยภาพ มีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม 2) O-Organization องค์กรนับเป็นส่วนที่สำคัญมากเพราะเป็นที่รวมทรัพยากรต่างๆ ได้แก่บุคลากร งบประมาณ การ โดย การบริหารงานในโรงเรียนจะต้องกระทำเป็นวงจร (circuit) PDCA คือ P = Plan (วางแผน) D = Do (ปฏิบัติ) C = Check (ตรวจสอบ) A = Act (ดำเนินการ) 3) P-Participation (การมีส่วนร่วม) แนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนจะต้องให้ครูนักเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นว่าบุคคลทุกคนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนขึ้นอยู่กับบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนที่จะร่วมมือร่วมใจพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้งแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมียังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ พงศ์ วรรณโชติ ¹³ ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยผลสำเร็จหนึ่งดูจากครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวาฮีต, ซารินา และคณะ ¹⁴

¹¹ สุรพันธ์ เสนานูช “เทคนิคการค้นหาและถอดรหัส Best Practices” (เอกสารประกอบการบรรยายรายการ Productivity Talk จัดโดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม, 29 กรกฎาคม 2557), 6.

¹² นรากร ไหลหรั่ง, **การบริหารงานแบบ TOP**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.nonedu2.net/nonedu2/>

¹³ ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ, “การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2559), บทคัดย่อ.

¹⁴ Waheed, Zarina; Hussin, Sufean; Bin Megat Daud, and Megat Ahmad Kamaluddin, “The Best Practices for School Transformation: A Multiple-Case Study,” *Journal of Educational Administration* 56, 1 (February 5 2018): 88-103

ที่ทำวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับการปฏิรูปโรงเรียน : การศึกษาแบบพหุกรณี โดยผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้กำหนดนโยบายและนักวางแผนการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปโรงเรียนในมาเลเซียและในประเทศอื่นๆ รวมทั้งโรงเรียนอื่นๆ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิรูปโรงเรียนและยังเกี่ยวข้องโดยตรงต่อผู้บริหารโรงเรียน ครุปัจจุบัน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและการปฏิรูปโรงเรียนของประเทศมาเลเซียโดยอิงตามสภาพบริบทของโรงเรียนที่ต้องการปฏิรูปตนเอง

2 ผลการยืนยันแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี ในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีของผู้เชี่ยวชาญใน 4 ประเด็น คือความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ต่างแสดงความคิดเห็นยืนยันสอดคล้องกันว่า แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามภาระหน้าที่ของกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 จำนวนรวมทั้งหมด 64 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 69 กิจกรรม มีความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ การบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี มีคุณลักษณะตรงกับที่สถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้ (สสจร.) ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ไว้ว่า 1) มีกิจกรรมการวางแผนและปฏิบัติการที่นำไปใช้จนเกิดผล เช่น กระบวนการพิจารณาตัดสินใจในปัจจุบันว่าจะทำอะไร ทำโดยใคร และทำเพื่ออะไร สำหรับการปฏิบัติการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต 2) มีผลลัพธ์ที่ตีเลิศและพิสูจน์ได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ 3) เป็นนวัตกรรมของการใช้ทรัพยากร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของสังคม 5) ความเป็นระบบ (Systematic) มีกฎเกณฑ์ มีหลักเกณฑ์ เช่นมีกระบวนการวางแผนหรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 6) มีการบูรณาการกับส่วนต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชื่อมโยงกันของหน่วยงาน เพื่อการขับเคลื่อนให้ในองค์กรพัฒนาก้าวหน้า 7) มีความเชื่อมโยงในหลายปัจจัย (Linkage) ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ หรือปัจจัยแวดล้อมที่รวมอยู่ในการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 8) มีวงจรการพัฒนา (Improvement Cycle) P-D-C-A เป็นหลักในการทำงาน ¹⁵ ซึ่งคุณลักษณะทั้งหมดของแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินการในงาน/กิจกรรมประสบความสำเร็จ ซึ่งโรงเรียนได้จัดเป็นเอกสารสรุปประกอบผลงานไว้อย่างชัดเจน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี มีขั้นตอนกระบวนการจัดทำที่เป็นระบบ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความราบรื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ วจิรา เดชารัตน์ ¹⁶ ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดทำ best practice ว่าต้องใช้กระบวนการที่เป็นระบบในการทำงาน เริ่มจาก 1) การ

¹⁵ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม, กระบวนการวิจัยและพัฒนา Best Practice/Good Practices. เข้าถึงเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2558 เข้าถึงได้จาก <http://ftpi.or.th// Best Practices/tabid> access 6.1.2008 by Thailand Productivity Institute.

¹⁶ วจิรา เดชารัตน์, Best Practices มีขั้นตอนอย่างไร, เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2558, เข้าถึงได้จาก guru.google.co.th/guru/b-thread?force=1&tid...table

กำหนดเป้าหมาย เชิงเนื้อหา 2) การศึกษาพื้นฐานของประเด็นเนื้อหา 3)การวางแผน/หาแนวทางและกำหนดรูปแบบ/ตัวแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผน/แนวทางที่กำหนด 5) มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลในอดีต/กับองค์กรอื่น/ผลในปัจจุบัน 6) มีการแก้ไข ปรับปรุง 7) นำไปทดลองปฏิบัติซ้ำจนกว่าจะได้คำตอบหรือแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับการ แก้ปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมนั้นๆได้จริง 8) จัดระบบข้อมูลและบันทึกองค์ความรู้ที่ได้ 9) มีเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการเรียนรู้ การนำกระบวนการมาจัดทำ best practice ที่เป็นมาตรฐานเช่นนี้มาใช้ในการปฏิบัติงานจึงส่งผลให้ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพิงบาร์มี จำนวนรวมทั้งหมด 64 งาน แยกเป็นกิจกรรมได้ 69 กิจกรรม ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ผลการยืนยันนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงพล เจริญคำ¹⁷ ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Potti Srinivasa Rao ; K. G. Viswanadhan & Raghunandana K. ¹⁸ ทำวิจัยเรื่องแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรระดับสูงของสถาบันทางวิศวกรรม โดยผลการวิจัยทำให้ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านวิศวกรรมที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น หน่วยงานตรวจสอบและรับรองด้านวิศวกรรมแห่งชาติ (NBA) ที่ต้องตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรการศึกษาก่อนให้การรับรอง ดังนั้นทางสถาบันจำเป็นต้องหาแนววิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อมาดำเนินการบริหารและจัดการศึกษาของสถาบันให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพิงบาร์มีในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานในสถานศึกษาอื่นที่อยู่ในโครงการตามพระราชดำริฯ โดยเปรียบเทียบและศึกษาวิเคราะห์หาความแตกต่างและจุดร่วมอันนำไปสู่การปรับปรุงและ พัฒนาหน่วยงานนั้นๆให้มีการพัฒนายิ่งขึ้นต่อไป
2. นำรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพิงบาร์มีไปขยายผลการศึกษา กับสถานศึกษาอื่นที่มีได้ร่วมอยู่ในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริฯ และมีปัญหาด้านการบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของหน่วยงานต่อไป
3. ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ผู้นำด้านการบริหาร ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งคนในชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและบุคลากรควบคู่กันไป

¹⁷ ทรงพล เจริญคำ, “รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” (คุุณิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), บทคัดย่อ.

บรรณานุกรม

- กัญญาดา อนุวงศ์ และพิชญ์ภูณภักดิ์ เจียมจรัสโชค. (2553). **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2553**. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ข่าวในพระราชสำนัก สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ (Modernine TV). วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2553). **จัดการความรู้สู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ประจักษ์พงศ์ วรณโชติ. (2559). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มูลนิธิสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). **โครงการพัฒนาตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** [ซีดีรอม]. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ (ศอช.). **ศอช.ภายใต้กรมอนามัย จับมือ ศศช.จัดสัมมนาพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร**. เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2562 เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2919138>.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม. (2546). **กรณีศึกษา Best practices การจัดการกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: แสงทอง